

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ В СФЕРІ ДОЗВІЛЛЯ

У статті розглянуто складові поняття "готовність майбутніх працівників соціальної сфери до роботи у сфері дозвілля". Узагальнено структуру готовності майбутніх працівників соціальної сфери до організації роботи у сфері дозвілля дітей та юнацтва як інтегративне багаторівневе динамічне утворення, що є конструктивним поєднанням таких компонентів: мотиваційно-особистісного, когнітивного, операційно-діяльнісного.

Ключові слова: *готовність допрофесійної діяльності, особистісна готовність, професійна готовність, педагогічна готовність, психологічна готовність.*

Постановка проблеми. Зростання соціальної напруженості у суспільстві, поширення алкоголізму, наркоманії, лудоманії, тютюнопаління, проституції, злочинності і суїциду, загострення кризових явищ у духовному житті сім'ї, зростання чисельності дітей-сиріт, дітей з відхиленнями у фізичному і психічному розвитку та поведінці, а також тих, які зазнали насилля, бездомних дітей, хворих на СНІД та зі слабким здоров'ям як в Україні, так і у світі в цілому, вимагають активізації пошуку шляхів їх вирішення. Саме гострота цих проблем робить актуальними пошуки шляхів їх вирішення, зокрема, засобами професійної психолого-педагогічної діяльності у сфері дозвілля.

З цих позицій існує необхідність удосконалення змісту, організаційних форм і методів навчання, особливо в галузі соціально-педагогічного забезпечення діяльності у сфері дозвілля дітей та юнацтва. Ці вимоги декларуються у Законах України "Про освіту" (2006), "Про загальну середню освіту" (1999), "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" (2001), "Про охорону дитинства" (2001), Державній національній програмі "Освіта" ("Україна ХХІ століття", 1993), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Програмі розвитку виховання в системі освіти України на 2003-2012 роки (2003), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), проекті Закону України "Про вищу освіту" (2011), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (2012), в інших нормативно-правових документах в освітній сфері суспільства.

Мета статті полягає у з'ясуванні основних складових готовності до дозвіллевої діяльності майбутніх працівників соціальної сфери.

Результати теоретичного дослідження. Встановлено, що вченими розкрито сутність готовності до педагогічної діяльності у працях Є. Вінославської, О. Скрипченко, В. Сластьоніна, А. Тарновської, Є. Чернічкіна; до професійної соціально-педагогічної діяльності Н.Абашкіна, Б. Алмазова, Ю. Галагузової, Л. Завацької, Н. Заверико, І. Зимньої, А. Капської, Г. Лактіонової, Р. Овчарової; до організації дозвіллевої діяльності школярів та студентів І. Бойчева, В. Вікторова, О. Дибі, В. Кутьева, С. Мудрика, В. Сластьоніна, В. Сухомлинського, Л. Шелестовой та ін.

Разом із тим, незважаючи на суттєве розширення дослідницьких зусиль науковців у цій сфері, зростання соціальної напруженості у суспільстві робить актуальною проблему обґрунтування змісту, форм організації, методів і технологій підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до організації роботи у сфері дозвілля дітей та юнацтва.

Дослідження психолого-педагогічної, науково-методичної літератури з цих питань свідчить про те, що питання формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації роботи у сфері дозвілля дітей та юнацтва сьогодні гостро стоять перед педагогічною громадськістю і суспільством. Для їх вирішення необхідно науково обґрунтувати структуру і зміст професійної підготовки фахівців соціально-педагогічного профілю, які працюватимуть у сфері дозвілля.

Для того щоб забезпечити формування готовності майбутніх працівників соціальної сфери до організації роботи у сфері дозвілля, варто спочатку визначити сутність поняття "готовність до діяльності".

Як зазначають у своїх дослідженнях С. Максименко та О. Пелех (1994), стосовно готовності до діяльності, то це цілеспрямоване набуття таких рис особистості, як переконання, погляди, мотиви, почуття, установки та ін. Особистісний професійний розвиток людини, формування її якостей, характеристик, властивостей, рис – процес довготривалий.

Готовність до діяльності як особливий психічний стан особистості характеризується: 1) "вірою у свої сили, оптимальним рівнем збудження" й усвідомленою мотивацією досягнення поставленої мети (за О. Пуні); 2) "наявністю у суб'єкта образу певної дії та постійної спрямованості свідомості на його виконання" (за В. Сластьоніним); 3) передбачуваною активністю особистості при її підготовці до діяльності; 4) вибірковою активністю, яка налаштовує особистість на майбутню діяльність (за М. Дьяченко, Л. Кандилович); 5) стійкістю до зовнішніх і внутрішніх впливів, яка тісно пов'язується із нейрофізіологічними механізмами особистості. Готовність до діяльності у наукових дослідженнях розглядається як: 1) інтегральне особистісне утворення, що поєднує в собі знання, уміння і навички, особистісні якості, які адекватні вимогам, змісту й умовам діяльності [6, с. 157]; 2) інтегроване особистісне утворення, що характеризує її вибірковою активністю при підготовці до діяльності та включенні до неї; 3) система інтегративних властивостей, якостей, знань та навичок особистості; 4) інтегральну якість особистості, яка зумовлюється знаннями, уміннями та навичками [234]; 5) поєднання психічних особливостей і моральних якостей особистості [146]; 6) сукупність якостей особистості, що забезпечують успішне виконання певних функцій; 7) інтегративне утворення особистості, яке об'єднує в собі мотиваційну, когнітивну, операційну та інші складові, що є адекватними до вимог змісту та умов діяльності; 8) інтегративну якість, як цілісне виявлення особистості, складовими якої є знання предмета, проєктивні, конструктивні вміння, загальні та спеціальні здібності.

Готовність до діяльності, як особистісне новоутворення, характеризується цілісністю (передбачає поєднання різних сфер особистості у даному інтегративному утворенні), стійкістю (обумовлює незалежність від перешкод), та розвиненістю (є наслідком цілеспрямованих формуючих впливів на розвиток готовності). Останнє характеризує готовність, як педагогічно кероване явище та нерідко призводить до розуміння готовності до професійної діяльності як інтеграцію психологічної готовності та підготовленості майбутнього фахівця до роботи у певній сфері.

Формування морально-педагогічних, загальнолюдських якостей та індивідуального професійного досвіду, включаючи глибокі знання із фундаментальних та фахових дисциплін, формування якостей педагогічного мислення працівника соціальної сфери, вмінь і навичок аналізу й моделювання конкретних культурно-дозвіллевих ситуацій – це довготривалий процес формування особистості та фахівця упродовж усіх попередніх років. Це формування відбувається в родині, дошкільному навчальному закладі, загальноосвітньому навчальному закладі всіх ступенів, позашкільних навчальних закладах; музичних, спортивних, хореографічних школах, школах естетичного виховання, у школах мистецтв, школах-студіях, центрах дитячої та юнацької творчості тощо. Важливою тут є психологічна готовність до навчання. Психологічною готовністю до навчання називають психічні якості, необхідні майбутнім працівникам соціальної сфери для успішного засвоєння програмного навчального матеріалу і гармонійного самовдосконалення. У структурі психологічної готовності студента до навчання виділяють такі компоненти: 1) мотиваційна; 2) вольова; 3) інтелектуальна або розумова готовність; 4) соціальна або моральна готовність (сформованість тих якостей, які забезпечують встановлення взаємовідносин з дорослими і ровесниками, входження в життя класу (групи), виконання спільної діяльності, відповідального ставлення до навчальних обов'язків, тощо).

Для формування готовності майбутніх працівників соціальної сфери до організації роботи у сфері дозвілля важливими є всі компоненти структури професійної готовності до педагогічної діяльності. У цьому аспекті доречно навести думку А. Войченко, що професійна готовність до педагогічної діяльності – це властивість і стан особистості, рівень професійної підготовки випускника педагогічного ВНЗ. За структурою професійна готовність випускника ВНЗ до педагогічної діяльності є багатоплановим, інтегрованим утворенням, компоненти якого тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені і відсутність у майбутнього фахівця хоча б одного з цих компонентів обов'язково приведе до виникнення диспропорцій у структурі особистості. Важливою є готовність студента (майбутнього працівника соціальної сфери) до організації роботи у сфері дозвілля С. Пашенко виділяє педагогічну, змістову і технологічну готовність студента до майбутньої діяльності в освітньо-дозвіллевій сфері. Педагогічна готовність поєднує в собі такі якості, як: соціальне усвідомлення характеру майбутньої роботи і відповідальність за її виконання; готовність до розширення і поглиблення власного наукового і загальнокультурного світогляду; організованість і здатність до прийняття нестандартних, творчих рішень; доброзичливість, толерантність, емпатійність; самокритичність і рефлексія; інтелектуальна активність, дослідницький стиль, гнучкість та оригінальність мислення; професійна працездатність, фізичне і психічне здоров'я.

Професійне зростання, самовдосконалення особистості необхідні для майбутнього соціального працівника, який працюватиме у сфері дозвілля. Готовність майбутнього працівника соціальної сфери до професійного самовдосконалення готовності до організації роботи у сфері дозвілля і від готовності вихованців у цій царині знань, умінь і навичок та від комплексу їх особистісних, суб'єктивних та індивідуальних якостей, необхідних для успішної спільної діяльності у багатьох ситуаціях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, готовність майбутніх соціальних працівників до організації роботи у сфері дозвілля дітей та юнацтва нами розглядається як здатність до здійснення різноманітних форм, методів, технологій проведення дозвілля, що формується у процесі спеціально організованої професійної підготовки (допрофесійної, професійної, післядипломної) і зумовленої рівнем розвитку ціннісно-особистісних і професійно-значущих якостей майбутніх працівників соціальної сфери, які сприяють успішній організації роботи у сфері дозвілля дітей та юнацтва. Структуру готовності працівників соціальної сфери ми розглядаємо як інтегративне, багаторівневе, динамічне утворення, що є конструктивним поєднанням мотиваційно-особистісного, когнітивного, операційно-діяльнісного компонентів.

Використані джерела

1. Волянська О. В. Соціальна психологія: [нав. посіб.] / О. В. Волянська., А.М. Ніколаєвська. – К.: Знання, 2008. – 275 с.
2. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога / Л. М. Завацька. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. – 240 с.
3. Капська А. Й. Професійна підготовка студентів педвузів до виховної роботи: [монографія] / Алла Йосипівна Капська. – К.: ІЗМН, 1996. – 120 с.
4. Капська А. Й. Соціальна робота [нав. посіб.] / А.Й. Капська – К.: Видавничий Дім "Слово", 2011. – 400 с.
5. Комунікативна професійна компетентність як умова взаємодії соціального працівника з клієнтом / [за заг. ред. А. Й. Капської]. – К.: ДЦССМ, 2003. – 87 с.
6. Мойсеєнко Р. Н. Формирование профессиональной готовности будущего учителя средствами индивидуальной работы: дис. кандидата пед. наук: 13.00.01 / Мойсеєнко Р. Н. – Кривой Рог, 1997. – 182 с.

Platonova O. G.

READINESS FORMATION OF SOCIAL WORKERS FOR WORK ORGANIZATION IN THE FIELD OF LEISURE

The growth of social tension in society, the spread of alcoholism, drug abuse, aggravation of the crisis in the spiritual life of families, increasing of orphans number, and those who have experienced violence and homeless children, in Ukraine and in the world as a whole, demand search intensifying for solutions. Just actuality of these problems makes current finding of ways of their solutions, in particular by means of professional psychological and pedagogical activity in the field of leisure. From this perspective, there is a need to improve the content, organizational forms and teaching methods, especially in the socio-pedagogical support activities in the field of leisure of children and youth.

The problem of future social workers formation for work organization in the field of leisure for children and youth are actually on the agenda to educational community and society. To solve them should be scientifically substantiate the structure and content of professional training of social and pedagogical profile.

Readiness for professional work as a personal new formation is characterized by integrity, stability, and completeness. The latter describes readiness as pedagogically driven phenomenon and often leads to understanding of readiness for professional activities as integration readiness of future specialist to work in a particular area.

Thus, the readiness of future social workers for work organization in the field of leisure for children and young people we consider as the ability to implement a variety of forms, methods and technologies of leisure, which is formed during specially organized training and due to the level of value-personal and professional-significant qualities of future social workers who contribute to the success of work organization in the field of leisure.

Key words: *readiness for professional activity, personal readiness, professional readiness, educational readiness, psychological readiness.*

Стаття надійшла до редакції 14.12.2016 р.